

SZEPESY BÉLA

In memoriam Horváth János

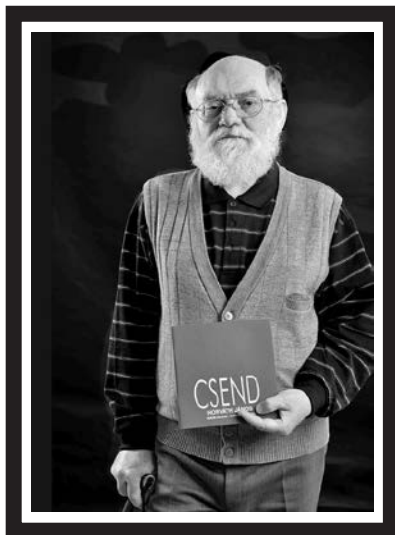
„Valaki elment és csak a csend és a hiány maradt,
a falak üresen konganak.”

Egy esősnek ígérkező őszi délután, a nyolcvanas évek vége felé, ketten dolgoztunk a grafikai műhelyben, Horváth János, a mester és én, a kezdő tanársegéd. Ő pakolászott a szekrényében, én pedig nyomtattam a linómetszeteimet. Míg a papírt illesztettem a dúcra, éreztem a hátamon a figyelő tekintetét, de nem fordultam hátra. Mikor elkészült a csillogó fekete nyomat, ő is hosszasan tanulmányozta, majd szemüvege fölül föltekintve, kicsit sem mosolyogva, a következőket mondta: Mesterem! Tudod, hogy képzem én a művészetet? Annyira élénken él bennem egy kép, gyerekkoromban, Vaskúton, ahol nevelkedtem, anyám vasárnap reggel kikészítette a fehér inget, tudod, a templomba menőset. A szenes vasalót háromszor, négyszer meglóbálta, hogy felizzon benne a parázs, aztán

egy nedves ruhán keresztül vasalta ki a porcelánra kikeményített ruhaneműt. Amikor a vasaló hozzáért a ruhához, gőzfelhő szállt fel, amely egyesült a parázsló szén sajátos illatával és betöltötte a kis szobát. Aztán az inget a tisztaszoba szépen felvetett ágyának a közepére helyezte. A kis ablakunkon besütött a nap, és az ünnepi fehér ing úgy ragyogott, hogy szinte maga volt a Nap. Érted, Mesterem? Na, erről van szó!

Mondanom sem kell, nem érttem, azaz csak jóval később, talán néhány év elteltével, amikor egy kiállításon megláttam ezt a témát megfestve oly ízesen, hogy nemcsak visszaidézte az elmondottakat, hanem még az illatokat is érezni véltem.

Horváth Jánost 1970-ben nevezték ki tanársegédnek a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Rajz Tanszékére. Ekkor már zsebében volt a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakos diplomája és elvégzett egy évet az úgynevezett mesterképzőn is, ami lényegében a mai doktori iskola elődjének számított. Ebben az időben mindössze néhány képzőművész élt a megyében: Berecz András, Pál Gyula, Soltész Albert,

Huszár István, akik némi gyanakvással fogadták a nagy lendülettel, energiákkal érkező fiatalembert; különös tekintettel arra, hogy az elsőnek említett két művész a tanszéken is kollégája lett.

Horváth János volt az, aki egyből mindent másképpen akart csinálni, átszervezni, jobbitani, megreformálni, és ez a tűz munkálkodása utolsó percéig sem hunyt ki belőle. Szakköröket, továbbképzéseket tartott Nyíregyházán, Sóstóhegyen, Kisvárdán, Nyírbátorban. A hallgatókat magával ragadta ez a lelkesedés, legalábbis azokat, akikben szintén égett ez a láng, vagy legalább a szikra megvolt. Olyan újszerű feladatokat talált ki, amelyek megmozgatták a fiatalok fantáziáját, sokan ettől szárnyra kaptak, s még évtizedek múlva is abból éltek, és akiknél a szikra nem kapott lángra, azok szenvedtek küzdöttek, de megcsinálták, mert a Tanár Úr szigorú és következetes volt, tudva azt, hogy a befektetett munka előbb, vagy utóbb meghozza gyümölcsét. Mindamellet, hogy nyitott volt minden újszerű művészeti megnyilvánulásra, vallotta: mesterség nélkül nincs művészet. Ezért rendkívül nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a művészeti technikákat a festészettől a grafikán át a mintázásig, sőt kitekintve az alkalmazott grafikára és a fotóra is, a hallgatók – mélységben – a gyakorlatban sajátítsák el. Ezért más osztályokból is átjártak az óráira, mint tettem én is, hogy megtanulják a szakmát, de csak titokban, nehogy a saját tanáruk megtudja.

A hallgatók nem egyformák – tudta ő ezt nagyon jól –, vannak ügyesebbek és vannak olyanok, akiket nem áldott meg a teremtő annyi talentummal, de a feladat az feladat, és ha a mester azt határozta meg, hogy 100 darab 10x10 cm-es rajzot kell készíteni, akkor az annyi, az annyi. S ha valaki 98-at tett le elé, akkor a mester meg sem volt hajlandó nézni! Ez egy életre való lecke, és akik ebben a közegben nevelkedtek, ezt a munkaszeretetet, kötelességtudást adták tovább. Generációk nőttek fel a keze alatt, akikből nagyon sokan nemcsak kiváló tanárok, hanem sok esetben kiváló művészek is lettek. Bár felsorolni szinte lehetetlen, de néhány nevet meg kell említenem, a különböző generációkból: Tamus István, Fekete János, Molnár Gábor, Antall István, Burkus József, Lovas Tibor, Baráz János, Varga József, L. Ritók Nóra, Mészáros László, Wirtz György, Madácsy István, Varga Mónika, Síró Lajos, Orosz Csaba, Csurák Eszter, Vikár P. István, Havasi Dóra, Homoródi Éva, Krnács Ágota, Berentz Péter és mondhatnánk még napestig. Az oktatói munkához szorosán illeszkedett a művésztelepek, művésztáborok rendszere. Ezt lényegében Horváth János találta ki és szervezte meg a megyében. Ennek hatása szinte felmérhetetlen. Encs után Tuzsér következett, majd jött Hejce, a folyton fogyó kis zsákfalú, ami a művésztelepeknek köszönhetően vált a belföldi turizmus fontos helyszínévé. A monoki művésztelepet is ő alapította, mely évtizedeken át működött sikeresen, és vált a környék kulturális centrumává. A nádudvari művésztelep azért volt egyedülálló, mert művészcsaládokat hívott meg gyerekekkel együtt és így biztosította az alkotás lehetőségét.

1974-ben mutatkozott be az első önálló tárlatával Nyíregyházán, nem kis feltűnést keltve. A szokatlanul bátor színhasználat, a merész, de kiegyensúlyozott kompozíció, friss előadásmód felkeltette az értő közönség figyelmét. Állandó, és meghatározó résztvevője volt a megyei tárlatoknak; akinek értő szeme volt, tudta, hogy rá oda kell figyelni.

A hazai és a külföldi kiállítások egymást követték: Budapest, Dublin, Limerick, Balatonfüred, de ő ezeknek nem tulajdonított túl nagy jelentőséget. Saját magát mesterembernek tartotta, aki mindig a következő probléma megoldására törekszik, de alkotásain látszik, érződik, hogy imádott játszani. Szinte gyermeki örömmel kísérletezett, a vásznat összegyúrta, festette, kisimította, újra festette, elrakta, majd évek múlva újra előszedve folytatta. Festménykollázsokat készített, amelyekbe új anyagokat vont be, üveget, tükröt, fémeket, roncsolt felületeket, de szemlélete alapvetően festői volt, legyen a kép öröm a szemnek. Jó néhány kortársával szemben, számára nem jelentett problémát a figurális ábrázolás, s ha akarta volna, életképek özönét festi meg, ami nyilván tisztességes megélhetést eredményezhetett volna, őt azonban ezek a könnyed megoldások soha nem érdekelték, de a felületek, formák ütköztetése, a kompozíció feszessége, a színek már-már zenei ritmusa annál inkább. Az akvarell volt talán a legkedvesebb technikája, bámulatos ügyességgel kezelte az áttetsző, üde színeket, váltogatva a kemény kontrasztokkal. Az utolsó, már kórházi ágyon festett portréi is roppant frissek, mindamellett szuggesztívek, rendkívül kifejezőek, és rajzilag is tűpontosak. Reméljük, hogy ez a gazdag életmű, mely minden ízében városunkhoz kötődik, egyszer együttesen is látható lesz. Most még fel sem fogható, hogy mekkora ez a szellemi örökség.

Horváth Jánosnak egyetlen munkahelye volt a Nyíregyházi Egyetem, illetve jogelőd intézményei. Életének túlnyomó részét itt töltötte, fáradhatatlanul nevelve, oktatva hallgatók generációit, hatalmas művészi és művészetpedagógiai életművet hagyva maga után. Ezért, mint a Vizuális Kultúra Intézet igazgatója mondom, Horváth János-díjat fogunk alapítani, melyet minden évben a legtehetségesebb, legszorgalmasabb hallgató fog megkapni.

Sokrétű és gazdag életműve még lehetett volna sokkal terjedelmesebb, ha nem fordít annyi időt és energiát a tanításra. Ő azonban minden hallgatónak kiadott feladatot maga is megoldott; ha helyett festett volna, többször annyi kép marad utána. Akkor azonban nem az a Horváth János lett volna, akit így tisztelünk. Ő magáért a feladatért festett, és ha végére járt a problémának, akkor kész, befejezte, nem festett belőle még egy tucatot, mint a többi festő, mert minek. Az eladás sem érdekelte, mert azt a szellemi teljesítményt, amit belefektetett, úgyis csak kevesen értik, azok úgy sem tudják megfizetni, és aki meg tudná fizetni, úgy sem érti.

A szikrázó agyú, égő szívű forradalmár és a precíz mesterember sajátos keveréke, aki egyszerre volt bölcs, ugyanakkor prófétai dühvel rontott rá a butaságra, értetlen-ségre és a lustaságra.

Fáradhatatlan szervező, nyughatatlan tudásvagyó, most megpihenhetsz egy időre, az égi művésztelepet már te fogod szervezni, és Antall Pista veled készíti az első riportot.

A Nyíregyházi Egyetem összes oktatója, volt oktatója, dolgozója és volt dolgozója, hallgatója és volt hallgatója nevében búcsúzunk tőled, János MESTER! Nyugodj békében!